

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Kern Aurél*
Cím: *Allam és színház*

Forrás: *Magyarország*

Bp.
(Hely)

1921. 6. 25
(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárv

792

Hely

Városi Színház

Idő

"1921"

Személy

Helyszám

Allam és színház

Írta: Kern Aurél

A huszonegyedik órában eldöntötték az Operaház és a Városi Színház hónapok óta húzódozó kérdését. *Abrányi Emil* bérletét az állam kapja meg, a hérlő főzeneigazgatói címmel a Városi Színház élére kerül s a két intézetet együttesen az állam fogja kezelni. Ezzel a megegyezéssel főlegessé válik az ügy további jogi és közigazgatási bolygatása annál is inkább, mert a fővárosi tisztii ügyészségének véleménye szerint ezidőszert az állam az egyetlen igénylő, tehát neki kell adni a színházat. Semmi kétség sem lehet abban, hogy a népszínházi bizottság, amely a bérlet dolgában dönt, respektálni fogja a tisztii ügyészség álláspontját.

Művészet és üzlet: ez a két döntő szempont minden színház vezetésében. A kettőnek egymáshoz való viszonyát a direktor tudása és talentuma szabja meg. A probléma nem oly nehéz: az igazi művészet többnyire jó üzlet is. De üzletet csak akkor lehet jól vezetni, ha az egyéni elhatározás és kezdeményezés gyorsan, határozottan és föltétlenül érvényesülhet. Legtöbbször órák és percek határozzák el egy-egy intézkedés sikerét. Itt nincs helye felelőségek mérlegelésének, jogi és adminisztratív szempontok hosszas megfontolásának. A színház eleven organizmus, forgatag, melyet egy pillanatra sem szabad megállítani, mert torlódik,

rombol, vagy pedig belső erejét veszti és összeroppan. Ezért oly aggodalmas a színházak sorsának intézése az állami apparátus. Senki sem kételkedik az illetékes urak jóindulatában. Miniszter, államtitkár és mindenki más csak jó akar. De a bürokratikus rend, a fokozatos felelősségek elve oly precíz, oly megdönthetetlen s oly lassu. A bele-szólo s intézkedő tényezők munkássága oly szétforgácsolt, annyi más kérdéssel lekötött, hogy a jó szándék, mire tetté válik: elkészt. Megszületik a mintaszerű hivatalnoki elintézés, de maga az ügy — közben meghalt.

Ezek jutnak eszünkbe, mikor most az állam a harmadik színházra, még pedig a főváros legnagyobb színházára teszi kezét. Maga a színház átvétele is majdnem iskolapéldája annak, amit itten elmondottunk. Január óta ott lebeg a kérdés fölöttünk, mint a zsidók siráma Babilon vize fölött: mi lesz a Városi Színházzal? Nem tudta a közönség, nem tudta a Népszínházi Bizottság, nem tudta a polgármester, nem tudta a miniszter. Végre megkapta a színházat *Abrányi Emil*, de ő se tudta, csakugyan övé-e a színház. És nem tudták mind mai napig azok a színházak és színházi emberek sem, mi lesz a színházzal, akiknek existenciája kapcsolódott az intézethez s akikre nézve igazán nem volt közömbös, ki-től kapnak és egyáltalán kapnak-e fizetést augusztus elsejére. Maga a kérdés, mint egy misztikus, láthatatlan kigyó siklott az akták között, a városi színház, a kultuszminisztériumban, a belügyminisztériumban, míg végre szerencsésen, huszonegy óra ötvenkilenc perckor, elkezdődött a megoldás, talán még nem későn, talán már későn — ennek majd a két új operaigazgató, *Máder* és *Abrányi* lesz a megmondhatója.

Tehát a művészet és üzlet konzonációjába megint belevágott a harmadik, a bürokrácia, a hivatali rendszer, mely épp oly veszedelmes ellenfele a művészetnek, mint az üzletnek.

Rosszul esik ezt kimondanunk, mert voltaképpen ellenérve annak, amit most megállapítani akarunk. Tudniillik

bármennyire is aggodunk a mondottaknál fogva a legújabb állami színház jövődó sorsáért, mégis ki kell jelenítenünk: *Budapest második operáját, a Városi Színházat államostani kellett.* Kellett elsősorban az Operaház, másodsorban a Városi Színház, végül az egész magyar operai művészet fejlődése érdekében. Az Operaház pénzügyi problémája örökké probléma fog maradni, míg a színház pénzügyi bevételei még a leghorribilisabb helyáradások s állandóan zsúfolt házak mellett is az üzemköltiségeknek legfőlebb felét vagy egyharmadát tudják fedezni. Egy színház, melyben alig van ezer férőhelynél több, nem dolgozhatik óriási deficit nélkül. Az Opera nézőtere építészeti műremek, azon változtatni, azt átépíteni nem szabad. A mostaninál nagyobb jövedelme tehát az Operának sohasem lehet. Gondoskodni kell más jövedelmi forrásról, a személyzetnek más, gazdaságosabb kihasználásáról. A Városi Színház, mint melléküzem, erre kitűnő. Van a külföldön elég analógia: például Münchenben a Schauspielhaus és a nagy Prinzregenten-Theater, mind a kettő állami színház, melyeknek személyzete azonos és jövedelme kiegészíti egymást. A mi Operaházunk deficitje azonnal csökkenni fog, ha a harmadfélezer nézőre berendezett másik színház segítségére siethet. Azonkívül tekintetbe kell vennünk, hogy az Operaház sokat ósárolt és vitatott tulnag személyzete olyan szükség-szerűség, mely elől a színház ki nem térhet. Az Operának voltaképpen há-

rom személyzete van: először mai énekesek, kik másutt nem tanulhatnak, tehát az Operának kell szerződ-tetnie, hogy itt, magában a színházban fölneveljék őket. Ezt külföldön a kisebb színpadok intézik el. Nekünk nincs ilyen nevelő színpadunk. Másodszor van az Operának a tényleges, aktív személyzete, ez látja el ezidőszert a műsört. Azután van harmadszor személyzete olyan tagokból, kik voltaképpen már kiöregedtek, de mivel másutt nem helyezkedhetnek el s éhbérszerű nyugdíjjal az utcára nem tehetjük őket: itt maradnak és tekintélyes összeggel terhelik meg a személyi státust. Ha ilyen megszőgből itéljük meg a kérdést, egyszerre érhetővé válik, hogy miért van annyi énekes az Operának. Szinte természetesen következik, hogy ez a személyzet pompásan fog megoszlan két színpad között s különösen nevelő színpadnak elsőrendű lesz a Városi Színház, jobb minden vidéki színháznál, mert a fővárosi közönség kritikája s az operaházi vezetőség folytonos ellenőrzése alatt áll. Nem is beszélünk a közös díszletekről és beszerzésről, a zenekarról és énekkarról, mely kölcsönösen kiegészíthető s főképp a fiatal operaszerzőkről, akik könnyebben juthatnak szóhoz, ha az országnak még egy komoly operai színpada lesz. Már pedig kétségtelen, hogy komoly operai színpadot csakis az állam képes fenntartani. Ne is álmodjunk arról, hogy akármilyen magánvállalat, akármilyen idealizmussal és áldozatkészséggel ezt a mai időkben megcsinálhatná. Ha igazán akarjuk a második Operát, a Városi Színház állami kezelése kény-szerűség.

Az állami bérlet elkerülhetetlen, bármennyire aggodalmasnak is találjuk

színházak vezetésében a bürokrácia szellemét. Ez az a látszólagos ellentmondás, melyre előbb utaltunk. Az ellentmondás azonnal elenyeszik, ha abból indulunk ki, hogy az elkerülhetetlen állami bérletnél éppenséggel nem elkerülhetetlen a zavaró bürokratizmus. Ezt kell kiküszöbölnünk. Ha ez megtörtént, a vállalatban nincsen semmi veszelem. Sőt valamennyi állami színház baját azonnal orvosolná. A dolog oly egyszerű, mindössze egy elhatározásba kerül. Kérdezzük: nem lehet-e a hivatali befolyást, akadékoskodást, nehézkességet, beleavatkozást a minimumra csökkenteni, nem lehet-e a kormánybiztosnak, igazgatónak egyszerű, egy időre föltétlenül szabad

kezet biztosítani? Józan ésszel senki sem mondhatja, hogy nem lehetséges. Hiszen a kultuszminisztériumban a művészetet ismerő, a művészetet szerető emberek ülnek. Hozzák meg azt az áldozatot: évenként csak egyszer, egyetlen egyszer törődjenek az Operaházzal — a budgetális leszámolás napján. Bizzák a személyi, művészeti kérdéseket, a tervezést, a munkát, az intézkedést abszolút függetlenséggel a színházi vezetőkre s ezek csak legvégül számoljanak be sáfarkodásukról. Évközben a miniszter, államtitkár, miniszteri tanácsos nézze az előadásokat, alkosson magának egyéni képet a történetkről, de ne avatkozzék bele semmibe. Létesüljön egy treuga Dei állam és színház között. Mindent megpróbáltak már, épp ezt ne lehessen megpróbálni? Hátha megtörténik ezzel a módszerrel, melyhez csupán egy kis lemondás, türelem és bizalom szükséges, az a

furesa csoda, hogy az állam eddigelé *egy* Operaház dolgát rendbehozni nem tudta, ellenben most fel tud virágoztatni *két* Operaházat. A kísérlet megéri az áldozatot és — amennyiben jók a vezetők — az elenyészően csekély kockázatot.

A kockázat ellenben óriási, ha mindkét színház ügye zátonyra kerül. Mert, ha az Operaház is, a Városi Színház is tönkremegy, az olyan művészeti katasztrófa, mely után a kormány hiába kér a muzsika akadémikus tudósaitól zenei tanácsot. Itt olyan pénzügyi deficit következhetik el, hogy bucsuzóul mind a két színház egyesített zenekara el-muzsikálhatja Hegedüs Loránt leggvászosabb szimfóniáját,